

Melda Özverim, *Mustafa Kemal ve Corinne Lütfü. Bir Dostluğun Öyküsü*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1998, 166 s. (ISBN: 975-313-027-9).

İstiklal Savaşı'nın muzaffer komutanı ve yeni Türk devletinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, çeşitli yönleriyle yerli ve yabancı araştırmacıların ilgisini çekmiş ve hakkında binlerce eser verilmiştir. Atatürk'ün hayatına, Latife Hanım gibi eş olarak ya da Corinne Lütfü gibi dost olarak girmiş kadınlar da araştırmacıların ve insanların merakına sebep olmuş ve bu konuda da çeşitli inceleme eserler ve anılar yayınlanmıştır.¹ Atatürk'ün hayatına giren kadınlar arasında özel bir yeri olan Corinne Lütfü ile yazışmaları, Atatürk'ün ruh ve dünya yapısını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ülkesiyle ilgili hayal ve beklentilerini, umutlarını, ihtiraslarını, düşüncelerini genç bir subay olarak samimi bir şekilde Corinne Lütfü'ye anlattığı mektuplar Atatürk'ü en yalın haliyle anlatıyor. Corinne Lütfü, Atatürk'ün hayatında yakın bir dost olmanın ötesinde Avrupa değerlerini tanınmasına yardımcı olan bir hanım rolü üstlenmiştir.

Son baskısı 2007'de yapılan kitabın Erdal İnönü tarafından yazılan önsözünde (s.9-10), kitabın yazarı Melda Özverim ile Almanya'nın çeşitli kentlerinde konferanslar

¹ Atatürk'ün hayatına bu anlamda girmiş kadınlar hakkında bilgi edinmek için şu eserlere bakılabilir: Altan Deliorman, *Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar*, İstanbul 1961; Şemsi Belli, *Atatürk'ün Aşk Hayatı*, İstanbul 1988; Can Dünder, *Fikriye*, İstanbul 1992; Nezihe Araz, *Mustafa Kemal'le 1000 Gün*, İstanbul 1994; İsmet Bozdağ, *Gazi ve Latife*, İstanbul 1998; Liliana Serafimova, *Mustafa Kemal ve Miti Kovaçeva*, İstanbul 1999; İstanbul 1961; İpek Çalışlar, *Latife Hanım*, İstanbul 2006.

Kitap tanıtımı

vermesi için davet ettiklerinde tanıştıklarını belirtiyor. Bu tanışıklık sürecinde, Mustafa Kemal'in, yazarın teyzesi Corinne Lütfi'ye yazdığı mektuplardan haberdar olduğunu anlatan İnönü, mektupları yayınlamayı düşünüp düşünmediğini sorar. Olumlu cevap alınca acele etmesini söyler. Şimdi bu düşüncenin gerçekleştiğini görmekten duyduğu memnuniyeti dile getiren Erdal İnönü, kitabın "Devrim Tarihimize katkı yapacağını" ekliyor.

Melda Özverim, 'Sunuş'ta (s.11-13) kitabın nasıl meydana geldiğini anlatıyor. Genç yaşta annesini kaybettikten sonra, kitabın konusu olan Mustafa Kemal Paşa'nın 1912-1916 döneminde mektuplaştığı teyzesi Corinne Lütfi ile birlikte yaşadıklarını anlatıyor. Aile ortamında anlatılanların "Atatürkçü düşünce bilincinde yetişmesini sağladığımı" dile getiriyor ve bu nedenle, bir arkadaşının Almanya'da Atatürkçü Düşünce Derneği kurma teklifini memnuniyetle kabul ettiğini ve 1991'de Avrupa'da ilk Atatürkçü Düşünce Derneği'ni kurduklarını anlatıyor.

Kitabın bir özelliği, ayrıntı olmasa da, İtalyan kökenli bir ailenin tarihine ışık tutmasıdır. Yazar, aile hakkında bilgi vermeden önce, Atatürk'ün, teyzesi Corinne Lütfi'ye gönderdiği mektupların nasıl eline geçtiği hakkında bilgi veriyor. (s.18-20.) Corinne Lütfi'nin oğlu Reşat Ersü, Fransa'ya yaptığı bir seyahat sırasında vefat edince, yazar Melda Özverim, uzun uğraşlar sonucu kuzeninin naaşını Türkiye'ye getirtmeyi başarır. Reşat'ın ömrünün son demlerini geçirdiği dedelerine ait konakta çekmecelerde yaptığı araştırmalar sırasında Atatürk'ün mektubuna nasıl rastladığını şöyle anlatır: "Bu aramalar sırasında bir gün beni büyük bir heyecana sürükleyerek kalbimin çarpmasına yol açan bir mektupla karşılaştım. Elimde tuttuğum bu mektuptaki yazıyı tanıyordum. Bu el yazısı bana hiç yabancı gelmemişti. İmzaya bakmaya cesaret edemeden kısa bir süre, doğru anımsayıp anımsamadığımı düşündüm. Evet, evet, ben bu el yazısını tanıyordum. Bundan emindim. Çünkü kolay unutulabilecek bir yazı değildi. Bu yazı ona aitti ve benim belleğimde yer etmişti. Birden, 'Kemal'in yazısı!' diye çığlık atmışım. Duyduğum heyecan içimi kaplayan büyük sevinçten 'Mustafa Kemal' veya 'Atatürk' bile diyememişim. Elimde tuttuğum mektup gerçekten 'Kemal' diye imzalanmıştı. Bu, onun, teyzem Corinne'e yazdığı ilk mektuptu. Çünkü bundan sonrakiler 'Mustafa Kemal' imzasını taşımaktaydılar."

Özverim'in verdiği bilgilere göre, aile Cenova kökenli. Corinne'in büyük babası Gregoire, Osmanlı tabiyetine geçerek sarayda tercüman olarak görevlendirilir ve mesleğinden ötürü lakabı zamanla 'Tergiman' halini alır. Corinne'in babası Luigi, Tıbbiye'yi bitirir ve çeşitli nezaretlerde görev yapar. Üstün başarılarından ötürü liyakat madalyası alan Luigi'ye, 'Paşa' ünvanı da verilir ve ismini de 'İsmet' olarak değiştirir. Soyu Mısır hidivlerine dayanan Adele ile evlenen Luigi Tergiman'ın (İsmet Paşa) bu evliliğinden iki kız ve bir oğlu olur. 1883'te doğan büyük kız Corinne, Atatürk'ün mektuplarının muhatabı, küçük kız Edith ise, kitabın yazarı Melda Özverim'in annesidir. Ailenin ilk çocuğu Corinne, Fransa'da Paris Konservatuarı'nda piyano ve şan eğitimi alır. Ailenin küçük kızı Edith yabancı diller ve müzik eğitimi görür ve 23 yaşında İslam dinini kabul ederek adını Edibe olarak değiştirir.

Eğitimi tamamladıktan sonra İstanbul'a dönen Corinne, Harbiye'de öğretim görevlisi olarak çalışan, Mustafa Kemal'in de okuldan arkadaşı olan Yüzbaşı Ömer Lütfi ile tanışır. Ömer Lütfi'nin ailesi, oğullarının, Müslüman olmayan bir kızla

Kitap tanıtımı

evlenmesine rıza göstermezler. Ailesinin şiddetle karşı çıkmasına rağmen Ömer Lütfi Bey, 1910'da Corinne ile evlenir. 31 Mart Vakası olarak bilinen meşrutiyet karşıtı ayaklanmayı bastırmak için Selanik'ten İstanbul'a gelen Hareket Ordusu'nda bulunan Mustafa Kemal, arkadaşı Ömer Lütfi'nin nişanlısı Bayan Corinne ve ailesiyle tanışır. İstanbul'a döndükten sonra cumartesi günleri sanat, şiir ve müzik ağırlıklı toplantılar düzenleyen Corinne'in bu toplantılarına Mustafa Kemal de katılır. Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecine girdiği bu savaşlar döneminde, Balkan Savaşı'na katılan Corinne'in eşi Ömer Lütfi, şehit düşer. Mustafa Kemal de Corinne'e baş sağlığı dileklerinde bulunur. Corinne'in zamanla yeniden başlayan cumartesi toplantılarına İstanbul'da bulunduğu dönemlerde katılan ikili arasında dostluk gelişir. (s.23-34.)

Mondros Mütarekesi'nden sonraki günlerde Corinne ve ailesi, Mustafa Kemal Paşa ile ilişkilerinden ötürü İngilizlerin baskısına maruz kalırlar. İstanbul'daki İtilaf işgalinin genişletildiği 16 Mart 1920'den sonra artan baskılara dayanamayan aile İtalya'ya gider. Roma'da zor şartlar altında yaşamak zorunda kalan ailesine, piyano ve şan dersleri vererek destek olan Corinne, Roma Konservatuarı'nda da hocalık yapar. Zaferden sonra anne ve babası İstanbul'a döndükleri halde Corinne, kardeşi Edith ve oğlu Reşat ile birlikte Roma'da kalmayı tercih eder. Babalarını kaybedince Türkiye'ye İslam dinine geçerek dönüp kısa bir evlilik yapan Edith (Edibe) işi gereği Ankara'ya taşınır. Edibe'nin Ankara'da yaşadığını öğrenen Atatürk, kendisiyle uzun bir sohbet yapar. Corinne, kaldığı Roma'da yine bir sanat çevresi edinir ve basının da ilgi gösterdiği konserler verir. Kitapta verilen bilgilere göre, Atatürk ile Corinne, bir daha hiç görüşmemişler fakat oğlunun askerlik işi nedeniyle zor durumda kalan Corinne'in yardım talebini karşılıksız bırakmayan Atatürk, sorunun çözümünde yardımcı olmuştur. Atatürk'ün, oğluyla birlikte Türkiye'ye dönmeleri teklifini kabul etmeyen Corinne, 1934'te çıkan soyadı kanunuyla Ersü soyadını alır. 1941 yılında Türkiye'ye dönen Corinne, 1946'da İstanbul'da vefat eder. (s.80-98.)

Kitabın sonraki kısmında, mektupların tarihçesi ve aile hakkında bilgi veriliyor. Kitapta orjinalleriyle birlikte Türkçe tercümeleri de verilen Mustafa Kemal'in Corinne Lütfi'ye 1913-1916 arasında gönderdiği 15 mektup, 5 kart ve 2 telgrafa yer verilmiştir. (s.35-65.)

Türk kamuoyunun büyük bir kısmı, Mustafa Kemal Atatürk ile Corinne Lütfi arasındaki mektuplaşmayı, Melda Özverim'in bu çalışmasıyla öğrendi. Ancak bu mektupları Türk kamuoyu ilk olarak 1954'te Peyami Safa sayesinde ve Milliyet gazetesi aracılığıyla tanıdı. Gazete, mektupları yayınlayacağını ilk olarak 11 Kasım 1954'te şu şekilde duyurdu: "Atatürk'ün Bir Kadına Mektupları. Büyük Ata'nın ruhunu aydınlatan eşsiz tarihi vesikalar. Yakında Milliyet'te."² Sonraki günlerde bu ilk açıklama biraz daha genişletilerek şu hali aldı: "Atatürk'ün Bir Kadına Mektupları. Bugüne kadar Büyük Ata'nın hiçbir mektubu neşredilmemiştir. Onun bir kadına yazdığı bu mektuplar büyük kalbinin aynasıdır. Yakında fotokopileriyle birlikte Milliyet'te."³ Bu tanıtımların ardından Milliyet, mektupların Peyami Safa tarafından tercüme edildiğini de şu haberle

² *Milliyet*, 11,13 Kasım 1954.

³ *Milliyet*, 14, 15 Kasım 1954. "Atatürk'ün Bir Kadına Mektupları. Büyük Atatürk, daha 1913'te, eserinin gerçekleşeceğini nasıl görüyordu? Yakında Milliyet'te." *Milliyet*, 16 Kasım 1954.

Kitap tanıtımı

duyurdu: “Atatürk’ün Bir Kadına Mektupları. Takdim ve izah eden Peyami Safa. Bu mektuplar bize Büyük Ata’nın bilinmeyen bir tarafını, kalbinin iç köşelerini aksettiriyor. Bu mektupta Atatürk’le beraber günlük hayatın samimi anlarını yaşıyoruz. Onun memleket, dünya, hattâ ahiret hakkındaki düşünceleri ile de daha yakından temasa geliyoruz.”⁴

Uzunca sayılacak bir tanıtım sürecinin ardından Milliyet, şu bilgiyle 21 Kasım 1954 günü yayımlama başladı: “Atatürk’ün Bir Kadına Mektupları. Bugün 3. sayfamızda okuyunuz.” Corinne Lütfi’nin bir gençlik fotoğrafına yer verildikten sonra, resmin altında şunlar yazıyor: “Yukarıdaki resim, hüviyetini Peyami Safa’nın bugün 3. Sayfamızda bildirdiği, Atatürk’le mektuplaşan kadındır. İlk gençlik resimlerinden biridir. Diğer fotoğraflarını birer birer neşredeceğiz. Bugün 3. Sayfamızda onun başka bir resmiyle birlikte, Atatürk’ün bu hanımı nasıl tanıdığına ve nasıl mektuplaştığına ait ilk takdim yazısını bulacaksınız.” Bundan sonra Peyami Safa’nın, “Neşir ve iktibas hakkı mahfuzdur” notu altında aşağıdaki “Takdim”i yayınlandı:

“Günü gününe yazılmış hâtıralar gibi mektuplar da, her saniye bizden kaçan ve yokluğa karışan ruh anlarımızın bazılarını tespit ederek ebedileştirir. Bunlar iç dünyamızın hiç kimseye, hattâ kendimize bile görünmeyen kıvılcıklarının âdetâ film halinde fotoğraflarıdır. Kendi kalemimizden çıkmış eski hâtıra veya mektuplarımızı yıllarca sonra okuduğumuz zaman, yaşanmış ve yokluğun katmer katmer sisleri içinde kaybolmuş düşünce ve heyecan anlarımızın karşısında, ölüm sonrası bir diriliş hayreti duyarız.

Atatürk gibi, resmi ve yarı resmi yazışmalarının dışında, bugüne kadar hiçbir mektubu neşredilmemiş, mahrem düşünceleri ve heyecanları en yakınlarınca da bilinmeyen bir insanın bir kadına gönderdiği mektuplar, yarın O’nun hayatını yazacak ve ruhunun portresini yapacak olanlar kadar, tarih için de en temelli ve sağlam kaynaklardır. Meselâ Atatürk’ün 1923’te gerçekleştirmeye başladığı inkılapları ne zamandan beri düşündüğünü gösteren hiçbir vesika yoktur Ve bu esaslı nokta, hâlâ onu en yakından tanyanlar arasında da bir münakaşa mevzudur: Kimine göre Atatürk, Samsun’a çıktığı zaman bile, günün birinde cumhuriyet ilan edeceğini hatırlardan bile geçirmiyordu, kimine göre de, daha Selanik’te iken bu emelini bazı arkadaşlarına açmıştı. Yarın neşredeceğimiz ilk mektup, Atatürk’ün bu memlekette büyük bir hareket yapmayı ilk gençliğinden beri düşündüğünü ve son nefesine kadar bu düşünceden ayrılmamaya ahdeettiğini bize açıkça göstermektedir. 1914’te Sofya’da yazılan bu mektuptan başka, daha bir çok mektupları Atatürk’ün memleket, dünya, hattâ ahiret hakkındaki açık düşüncelerini veya kapalı îmalarını bize naklediyor. Sofya’da, Çanakkale’de, Anadolu’da yaşadığı hayat anlarının çeşitli heyecan ve intibâlarını yine bu mektuplardan öğreniyoruz. Meselâ, Arıburnu’nda düşmanı yok etmeye nasıl hazırlandığını ve bundan ne kadar emin olduğunu, o kadına yazdıklarından anlıyoruz.

Bu mektuplar, 1913 ve 1914 yıllarında Sofya’dan, 1915 yılında Çanakkale’de Arıburnu’ndan, 1916 ve 1917 yıllarında Diyarbakır’a yakın meçhul bir yerden, İstanbul’da Yüzbaşı Ömer Lütfi Bey’in dul eşine gönderilmiştir. Ömer Lütfi Bey,

⁴ *Milliyet*, 16 Kasım 1954.

Kitap tanıtımı

Balkan Harbi'nde Vize savaşında ölmüş bir Türk şehididir ve Mustafa Kemal'in en yakın arkadaşlarıdır. Karısı, Cenova'da doğmuş, aslen İtalyan, fakat ailece Türkiye'de yerleşmiş ve Türk tabiyetine girmiş bir hanımdır. Adı Corinne'dir. Uzun zaman hükümet hizmetlerinde bulunduğu için liyakat madalyası alan Bahriye Nezareti Tercümanı Miralay Doktor Luigi Bey'in kızıdır. Amcası da Türk ordusunda vazife almış, Ferdi Paşa diye tanınan General Ferdinand'dır.

Atatürk bu aile ile Ömer Lütfi Bey'in sağlığından beri tanışır. Şehidin dul eşi Corinne, Paris Konservatuvarından mezun, iyi piyano çalan, İtalyanca ve Fransızcadan sonra Türkçeyi de iyi konuşan, geniş kültür sahibi, zeki ve ince bir kadındır. Kız kardeşi Edith ki, sonradan Müslüman olmuş ve Edibe adını almıştır, zeki ve kültürlü, kız kardeşi gibi metapsişik ve teozofi meselelerinde bilgi sahibi bir hanımdır. Sağdır. Ben onu 1926-1927 tarihlerinde tanıdım. O zamandan beri de görmedim.

Atatürk'ün bu aile ile dostluğu Mütareke yıllarına, 1919'a kadar sürer. Mustafa Kemal, Milli Mücadele için hazırlıklarını Şişli'deki evinde olduğu kadar, Madam Corinne'in Beyoğlu'ndaki Bursa Sokağı'ndaki evinde de hazırlamıştır. Mütarekede İngiliz subayları bu evi basmışlar ve duvarda Mustafa Kemal'in resmini görünce, bu levhayı indirmesini Corinne'e emretmişlerdir. Kadın şiddetle reddetmiştir. İngiliz subayları karşılarında bir kadın olduğu için, daha fazla ileri gitmemişler fakat o zaman Anadolu'da bulunan Mustafa Kemal Paşa ile uzaktan bile alâkası devam ederse, hakkında hayırlı olmayacağını ihtar etmişlerdir. Bunun üzerine kadın İtalya'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Atatürk'ün ölümünden sonra 1941'de Türkiye'ye gelen Corinne, 1946'da İstanbul'da vefat etmiştir.

Bu ailenin yakın dostlarından sayın Âli Özdeniz, bana, neşredebileceğimiz mektupların değerini büsbütün artıran bazı teferruatla beraber bir menkıbe anlattı: Bayan Corinne, Balkan Harbi sonlarında, Harbiye Mektebi'nin karşısında bir evde otururdu. Orada, haftada bir müzik toplantıları yapılırdı. Kendisi piyano, Namık Kemal'in torunu ve Ali Ekrem'in oğlu Cezmi keman çalar, Madam Namer de teganni ederdi. Salonun müdavimleri arasında, henüz bir yıldızlı paşa, Liva Mustafa Kemal'den başka, Abdülhak Hamit, Selim Sırrı Tarcan ve Serdar Kerim Paşa torunları Edibe, Kerime ve Süreyya Hanımların da bulunduğu olurdu. Mustafa Kemal Paşa Hazretleri, Arıburnu'ndan İstanbul'a döndükleri günlerinden birinde, bu toplantılardan birine yine şeref vermişlerdi. Bayan Corinne piyano, Cezmi keman çalıyordu. Paşa'nın mühim bir işi olduğu için, meclisi terk etmesi lazımdı. Kimseyi rahatsız etmemek ve müziği bozmamak için usulca yanına geldi, özür dilemeye beni memur ettikten sonra, ahenkle çıkıp gitti. Bir saniye geçti geçmedi, Bayan Corinne, çalmakta oldukları klasik parçanın ortasında birden bire durdu. Onun ansızın hastalandığına hükmeden Abdülhak Hamit, hemen kalkıp yanına gitti. 'Neyiniz var hanımefendi?' diye sordu. Kadın, piyano iskemlesi üzerinde hepimize dönerek dedi ki:

- Çıkan zâtı, Mustafa Kemal Paşa'yı tanıyor musunuz? Emin olun ki, bu büyük insan, bir gün yalnız Türkiye'nin değil, bütün dünyanın en meşhur adamı olacaktır.

Bu peygamberce kehanetinden sonra, iskemlesinin üzerinde döndü ve müziğe devam etti. Aradan seneler geçti. Gazi Hazretleri zaferden sonra bir gün Bursa'yı

Kitap tanıtımı

şereflendirmişlerdi. Büyük Kahraman'ı bağrına basan şehirde sevinç kıyametleri kopuyordu. Bu günlerden birinin akşamında Raufi Manyas, eşi Lahika Manyas ve ben, Gazi'yi Brod Otelinde yemeğe dâvet etmek cesaretinde bulduk. Lütfen kabul buyurdular. Ziyafette Cevat Abbas, Cevdet Kerim ve maiyetinden bir çokları vardı. Bir aralık, kendilerinden müsaade isteyerek Bayan Corinne'in o günkü kehanetini anlattım. Dikkatle dinlediler, büyük bir heyecan ve memnuniyet duyarak dediler ki:

- Arkadaşlar, emin olunuz, bu kadın, Corinne, memleketin en zeki kadınlarından biridir. Kendisinden ve ailesinden ben çok feyz aldım.

Sonra bana dönerek sordular:

- Şimdi nerede acaba kendisi?

- İtalya'ya gitmiş, diye duydum Paşa Hazretleri, dedim.

Bu mektuplar bana, onun oğlu Sayın Reşad Ersü tarafından, geçen yaz aylarında emanet edildi. Onları bazan hafifçe ellerimi titreten, bazan da gözlerimi nemlendiren büyük bir heyecanla okudum. Atatürk bu mektupların çoğunu Fransızca, bir kaçını da Latin harfleriyle ve Fransız imlasiyle Türkçe yazmıştır. En uzak şüpheyi de önlemek için, hepsinin klişelerini tam olarak neşredeceğiz. Atatürk'ün bu mektupları yazacak kadar Fransızca bilmesine hayret eden dostları var. Hattâ Corinne Hanım da buna şaşmış ve Mustafa Kemal'in bu mektupları başkasına mı yazdırdığını bir mektubunda ona sormuş. Atatürk'ün buna verdiği zarif cevabı ve izahı bir mektubunda okuyacaksınız...

Biz bu mektupları, eşsiz bir vesika değerini taşıdıkları ve İnkılâp Müzemizin şüphesiz en paha biçilmez kıymeti haiz evrakı arasında yer almaya lâayık oldukları için, Fransızca asılları, klişeleri ve Türkçe tercümeleleriyle birlikte yarından itibaren, aynen neşre başlıyoruz.

Bu mektupları bulmak, sıraya koymak, tercüme etmek ve yakın tarihteki hâdiselerle karşılaştırarak izahını yapmak bana nasip olduğu için, ne kadar bahtiyar isem, Milliyet gazetesi de sahifelerini ve yeni koleksiyonunu değerlendiren bu vesikaları ilk defa neşretmekten duyduğuşerefi benim vasıtamla ifade ve ilan eder.”⁵

Milliyet gazetesinde yayınlanan bu mektupların kısa sayılacak bir süre sonra Sadi Borak⁶ ve Lord Kinross⁷ örneklerinde olduğu gibi yerli ve yabancı bazı araştırmacılar tarafından kullanıldığı görülmektedir. İlave telgraf ve notlarla birlikte, Corinne'in yeğeni Melda Özverim'in yayınladığı kitap ve mektuplar ilgiyle karşılandı. Çeşitli gazetelerde kitap hakkında yazılar çıktı.⁸ Mektuplar Dortmund'da sergilendi⁹ ve yazarıyla röportajlar yayınlandı.

⁵ Peyami Safa, “Takdim”, *Milliyet*, 21 Kasım 1954.

⁶ Sadi Borak, *Atatürk'ün Özel Mektupları, Varlık Yayınları*, İstanbul 1961, s.18-37.

⁷ Patrick Kinross, *Atatürk, The rebirth of a nation*, London 1964, s.60, 81, 97, 98, 100, 329; Lord Kinross, *Atatürk, Bir Milletın Yeniden Doğuşu*, Sander Yayınları, İstanbul 1984, s.101, 106-107, s.164, 166.

⁸ *Milliyet*, 9 Nisan 2001; Sabah, 20 Mayıs 2006.

⁹ Bu sergi hakkında basında şub bilgi yer alır: “Kuzey Ren Vestfalya Dışilişkiler Enstitüsü'nde Dortmund Atatürkçü Düşünce Derneği'nin katkılarıyla açılan sergide, Mustafa Kemal Atatürk'ün Sofya'da Askeri Ateşe olarak görev yaptığı sırada, askeri okuldan arkadaşı Ömer

Kitap tanıtımı

Melda Özverim'in Hürriyet gazetesinde yayınlanan aşağıda geniş bir özetini verdiğimiz mülakatı, kitabın hazırlanışı sürecini daha ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

- Corinne teyzenizin Atatürk ile tanışması nasıl oldu?

- Corinne teyzem, Paris'te Güzel Sanatlar Konservatuvarı Şan ve Piyano Bölümü'nden mezun oldu. Biz de zaten evde anneannemden Fransızca öğrendik. Teyzem daha sonra Atatürk'ün Harbiye'den arkadaşı Ömer Lütfi Bey ile evlendi. Teyzemlerin evinde sık sık şiir ve edebiyat geceleri düzenlenirmiş. Mustafa Kemal de bu gecelere katılmış. Büyük önder de yabancı dillere çok meraklı olduğundan Fransızca dili için teyzem Corinne'den dersler almış. Ömer Lütfi Bey, Balkan Savaşı'nda Vize'de şehit olduktan sonra, teyzem ile Atatürk arasındaki bu dostane arkadaşılık devam etmiş ve Atatürk kendisine 15 adet mektup yazmış.

- Bu mektuplar nerelerden yazılmış?

- Bir kısmı Ata'nın Sofya'da askeri ateşe olduğu zamandan, diğer bir bölümü Çanakkale Cephesi'nden diğerleri ise Doğu Cephesi'nden yazılmış.

- Bu mektupların içeriklerini biraz açabilir misiniz?

- Ana hatlarıyla dertleşmek. Sonra Fransızcasını ilerletmek. Ancak şu da bir gerçek ki bu mektuplarda bir tarih saklı. Örneğin, Çanakkale'den yazdıklarında Sofya'dan İstanbul'a nasıl çağrıldığını, buradan da Enver Paşa'nın da oyun ve entrikaları ile Tekirdağ'a, olmayan 19. Tümenin başına komutan olarak nasıl atandığını, tümeni nasıl kurduğunu ve bu tümenin Çanakkale Zaferi'nde nasıl etkili olduğunu anlatıyor. Zaten tarih kitaplarında da bunlar anlatılmakta.

- Sizin aradınız mektuplar hangileri?

- Bu mektuplar teyzeme yazılmış olduğuna göre mutlaka teyzemin de Atatürk'e yazdığı yanıtlar vardır. Bunları bulmak ve bu değerli tarih hazinesini tamamlamak istiyorum.

- Bu konuda bir girişiminiz oldu mu?

- Evet, Ankara'da araştırmalar yaptım, Genelkurmay Başkanlığı'na danıştım, yardım istedim. Bana verilen yanıtta, depolarda Atatürk'e ait 9 bin evrak bulunduğunu, ancak bunların henüz arşivlenmediğini bildirdiler. Bir de Cumhurbaşkanlığı'na bu konuda başvurum oldu. Bu arşivin de sadece Cumhurbaşkanlarının girişine açık olduğunu öğrendim. Umarım ömrüm yettiği süre içerisinde bu hazineyi tamamlamak bana nasip olur.¹⁰

Lütfi'nün eşi Corinne Lütfi'ye gönderdiği mektuplar sergileniyor. Eski yazı ve Latin harfleriyle çoğunluğu Fransızca olarak yazılan mektup ve kartpostalların yanı sıra, Atatürk'ün Latin harfleriyle 28 Haziran 1914 yılında yazdığı ilk Türkçe mektup da açılan sergide yer alıyor. Mektuplar hakkında bilgi veren Dortmund Atatürkçü Düşünce Derneği eski Başkanı Melda Özverim, söz konusu mektupların Atatürk'ün daha o yıllarda memleketin kurtuluşu hakkında neler düşündüğünü ve yapmak istediği devrimleri açıkça gözler önüne serdiğini belirtti. Teyzesi Corinne Lütfi'ye Atatürk'ün, 15 mektup ve 7 kartpostal gönderdiğini belirten Melda Özverim, söz konusu mektupların orijinallerini özenle sakladığını belirtti. Atatürk'ün Corinne Lütfi'ye yazdığı mektupların yer aldığı sergi, Dortmund Dış ilişkiler Enstitüsü'nde ücretsiz olarak gezilebilir.”

<http://www.dha.com.tr/almanyada-ataturkun-yazdigi-mektuplar-sergilendi-121014.html> 20.11.2010 (Erişim: 5 Nisan 2017, 23.34.)

¹⁰ Hürriyet, 16 Kasım 2002.

Kitap tanıtımı

Peyami Safa'nın, bazı mektupların tam tercümesini yapmamasına yöneltilecek haklı eleştirilere rağmen, söz konusu mektuplar, Corinne Lütfi'nin, bir takım spekülâtif yakıştırmaların ötesinde Atatürk'ün hayatında özel bir yeri olduğunu göstermektedir. Hem ikili arasındaki ilişkinin mahiyetinin, hem de Atatürk'ü bu mektupları yazmaya iten sebeplerin ortaya çıkarılması ancak, Corinne Lütfi'nin Atatürk'e yazdığı mektuplara ulaşmamızla mümkün olacaktır.

Mevlüt ÇELEBİ*

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İzmir. E-posta: mevlut.celebi@ege.edu.tr